

[ฉบับรัฐ หน้า 7-15]

สื่อมวลชนนานาชาติกับการเมือง

International Media and Politics

ฉลองรัฐ เฌอมาลย์ชลมารค. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.

Chalongrat Chermachonlamark. College of Communication Arts, Rangsit University.

Email : chalongrat.c@rsu.ac.th

Received: 28 June 2019 ; Revised: 13 July 2019; Accepted: 25 July 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนนานาชาติกับการเมือง โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่อง Politic and Popular Culture ของ John Street เป็นแนวทางในการศึกษา วิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าการเมืองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสื่อมวลชนและวัฒนธรรมประชานิยม 3 ลักษณะคือ 1 นักการเมืองเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสื่อมวลชนและวัฒนธรรมประชานิยมหรือใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาช่วยหาเสียง 2 นักการเมืองเป็นเจ้าของสื่อมวลชนหรือมีธุรกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประชานิยม 3 นักการเมืองใช้กลวิธีทางสื่อมวลชนหรือใช้ชนบของวัฒนธรรมประชานิยมมาเป็นต้นแบบในการ แสดงบทบาททางการเมือง นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า สื่อมวลชนนานาชาติมีบทบาทกับภาคการเมือง ในหลากหลายมิติ ทั้งช่วยสนับสนุนงานภาคการเมือง และแสดงบทบาทคัดค้านภาคการเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม ก็ดีลักษณะความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างสื่อมวลชนกับภาคการเมืองคือการรักษาระยะห่างไม่ให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนกัน

คำสำคัญ : สื่อมวลชน, การเมือง

* ฉลองรัฐ เฌอมาลย์ชลมารค (ผศ.ดร.): หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This academic article aims to study the relationship between international media and politics. The concept of “Politics and Popular Culture” of John Street is adopted as the conceptual framework of the study. It is found that politics is closely involved with the media and popular culture in 3 manners: 1. Politicians closely engage with the media and popular culture, or initiate the participation of public figures in their political campaigns. 2. Politicians own a media business or other businesses in relation to popular culture. 3. Politicians implement a media strategy or adopt traditions of popular culture as a model in performing their political role. In addition, it is found that international media has an impact on politics in many aspects, such as supporting or objecting to political issues. However, the proper relationship between international media and politics is to maintain a distance to avoid a conflict of interest.

Keywords : Media, Politics.

1 อารัมภบท

การเมืองเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน ด้วยชีวิตความเป็นอยู่เกือบทุกด้านล้วนโยงใยกับการเมืองทางใดทางหนึ่งเสมอ จนอาจกล่าวได้ว่า การเมืองเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกประเทศก็ได้ สตีเฟน ดี. แทนซี (Stephen D. Tansey, 2004:3) กล่าวถึงการเมืองในชีวิตประจำวันของประชาชนว่า “เป็นที่แน่ชัดว่า การเมือง ถูกใช้ในสองความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน ความหมายแบบแคบๆ คือ การเมืองเป็นสิ่งที่รัฐบาลทำและมีผลต่อประชาชนอย่างใกล้ชิดเป็นรายวันหรือรายชั่วโมง ส่วนความหมายในวงกว้างคือ การเมืองเป็นสิ่งที่ประชาชนใช้อำนาจต่อผู้อื่น (Exercising power over others) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านระบบเครือญาติ การประกอบอาชีพ ศาสนา และวัฒนธรรม”

อย่างไรก็ดีประชาชนในหลายๆสังคมไม่ได้ให้ความสนใจกับเรื่องทางการเมืองมากนัก ด้วยมองว่าเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและไกลตัว แต่ถึงกระนั้นประชาชนในทุกสังคมก็มีโอกาสรับรู้เรื่องราวทางการเมืองได้อยู่เสมอ โดยมีสื่อมวลชนเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการเมืองกับประชาชน ซึ่งบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเมืองนั้น นักวิชาการตะวันตกมองว่า สื่อมวลชนมีบทบาทด้านการกล่อมเกล้าและให้ความรู้ทางการเมืองแก่ภาคประชาชน ดังที่ โทมัส เอ็ม. แม็กสตัดด์ (Thomas M. Magstadt, 2009:338) ได้กล่าวไว้ดังนี้ “สื่อมวลชนแสดงบทบาทสำคัญในการกล่อมเกล้าทางสังคมด้านการเมือง (Political socialization) และยังคงมีบทบาทให้ความรู้แก่ประชาชน (Education of citizens) ด้วย” ขณะที่นักวิชาการบางท่าน มองว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างความรับรู้แก่ประชาชนในด้านภาพลักษณ์ของนักการเมืองหรือสร้างจินตนาการทางการเมืองให้แก่ประชาชน เจมส์ เอ็น. แดนไซเกอร์ (James N. Danziger, 2013:93) ระบุว่า “พวกเราแต่ละคนมักมีภาพในความคิดของตน (Personal vision) เกี่ยวกับความจริงทางการเมือง (Political Reality) ซึ่งอาจเป็นเพียงแค่ว่าภาพในจินตนาการ (Fantasy) ก็ได้ โดยมีพื้นฐานมาจากสิ่งที่พวกเราได้รับการสื่อสารมาจากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ เช่น จากประชาชนคนอื่นๆ และจากสื่อมวลชน ”

นอกจากสื่อมวลชนจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างภาคการเมืองกับภาคประชาชน สื่อมวลชนเองก็ยังมีความสัมพันธ์กับภาคการเมืองอย่างชนิดที่ขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ โดยในความสัมพันธ์นั้นมีส่วนที่เกื้อกูล

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์การอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ต่อกันและส่วนที่สร้างผลกระทบต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ บทความชิ้นนี้จึงถูกริเริ่มขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ของสื่อมวลชนนานาชาติกับการเมืองในบริบทต่างๆ โดยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ทางวิชาการแก่ประชาชนทั่วไปและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนเป็นหลักนั่นเอง

2 สื่อมวลชนนานาชาติในบริบททางการเมือง

2.1) การครอบครองสื่อ

หลายประเทศมีกฎหมายห้ามไม่ให้ให้นักการเมืองเกี่ยวข้องกับสื่อในด้านการครอบครอง ด้วยมองว่านักการเมืองที่เป็นเจ้าของสื่ออาจใช้อิทธิพลจากสื่อสร้างคะแนนนิยมแก่ตน และสามารถบิดเบือนข่าวสารข้อมูลต่างๆ ให้ประชาชนหลงเชื่อได้ อันนำไปสู่การครอบงำทางความคิด อุดมการณ์ หรืออาจปลุกระดมมวลชนเพื่อสร้างความวุ่นวายทางสังคมได้ อย่างไรก็ตาม มีนักการเมืองจำนวนไม่น้อยในหลายประเทศ ที่เป็นเจ้าของกิจการสื่อสารมวลชน แม้ไม่ได้เป็นเจ้าของโดยตรงแต่สามารถเป็นเจ้าของโดยอ้อม เช่น ให้บุคคลใกล้ชิดถือครองกิจการแทน ซึ่งกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นทั่วโลก

สำหรับประเทศไทย มีกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับนักการเมืองเป็นเจ้าของสื่อ หรือพัวพันกับกิจการสื่อสารมวลชน อยู่จำนวนไม่น้อย กรณีสำคัญครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย เกิดขึ้นในช่วงเดือน พฤษภาคม 2562 เมื่อ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ พรรคที่มีจำนวน สส. ได้รับการเลือกตั้งราว 80 ที่นั่ง แต่หัวหน้าพรรคกลับถูกร้องเรียนทางกฎหมายภายหลัง เรื่องคุณสมบัติที่ไม่อาจลงสมัครรับการเลือกตั้งได้ เนื่องจากเคยเป็นเจ้าของสื่อมวลชน และมีความคุ้มครองเรื่องการโอนหุ้นสื่อมวลชนก่อนลงสมัครรับการเลือกตั้ง จนนำไปสู่การร้องเรียนทางกฎหมายและการต่อสู้ทางการเมืองอันเข้มข้น ซึ่งผลท้ายที่สุด หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ก็ถูกสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ดังที่หนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ (Bangkok Post, 2019:1) รายงานข่าวเรื่องนี้ไว้ว่า “ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์ 9-0 เสียง ให้รับคำร้อง และยังมีมติ 8-1 เสียง ให้เขาหยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย”

อย่างไรก็ดีเรื่องดังกล่าว อันเกี่ยวกับการที่นักการเมืองมีความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน ยังเป็นประเด็นทางการเมืองที่ถูกลากยาวต่อไปอีก เพราะมีการร้องเรียนสืบเนื่องจากนักการเมืองฝ่ายค้านที่เรียกร้องให้มีการตรวจสอบนักการเมืองฝั่งรัฐบาลที่มีความพัวพันกับกิจการสื่อสารมวลชนด้วย รวมถึงยังมีการเสนอเรื่องให้ตรวจสอบสมาชิกวุฒิสภาอีก 21 คน ว่าเข้าข่ายมีคุณสมบัติต้องห้ามตามกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับการถือครองกิจการสื่อ หนังสือพิมพ์มติชน (2562:10) รายงานข่าวนี้ไว้ดังนี้ “นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ อดีตสมาชิกวุฒิสภา เปิดเผยว่า ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมาได้ตรวจสอบข้อมูลจากกรมธุรกิจการค้าของสมาชิกวุฒิสภา จำนวนหนึ่ง พบว่า มี 21 รายที่อาจเข้าข่ายต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพเพราะการเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ อันเข้าข่ายลักษณะต้องห้ามตามความในรัฐธรรมนูญ”

ซึ่งประเด็นทางการเมืองเรื่องนี้ คือตัวอย่างอันชัดเจนที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่สื่อมวลชนมีต่อระบบการเมืองอย่างแยกจากกันไม่ได้เลย ด้วยมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างเป็นทางการ ดังนั้นการถือหุ้นหรือการครอบครองสื่อมวลชนโดยนักการเมืองจึงถือเป็นความสัมพันธ์บนเส้นขนานที่ไม่อาจบรรจบกันในเชิงปฏิบัติ ซึ่งความสัมพันธ์เช่นนี้ถือว่าการสร้างประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ เพราะเป็นการป้องกันมิให้สื่อมวลชนต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมือง และนักการเมืองไม่สามารถบังคับให้สื่อมวลชนให้นำเสนอข่าวสารเข้าข้างหรือสนับสนุนฝั่งตนได้อย่างถนัด อันจะส่งผลเสียแก่สังคมโดยรวม

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

2.2) รัฐกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อขับเคลื่อนสังคม

การที่รัฐบาลจะบริหารบ้านเมืองให้ยาวนานต่อเนื่อง หรือการที่รัฐบาลจะอยู่ในอำนาจให้ยาวนาน นักการเมืองฝั่งรัฐบาลอาจจำเป็นต้องใช้สื่อมวลชนมาสร้างคะแนนนิยม ซึ่งบางครั้งคือการอิงแอบกระแสความนิยมของดารานักแสดงหรือ การใช้วัฒนธรรมประชานิยมที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชนในขณะนั้นมาเป็นตัวช่วย กรณีประเทศไทยสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จันทรโอชา เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก รัฐบาลได้ใช้นักร้องและนักแสดงที่กำลังเป็นที่นิยมให้มาขับเคลื่อนกิจกรรมของภาครัฐ เช่นการนำนักแสดงจากละครเรื่องบุพเพสันนิวาส มาเข้าพบนายกรัฐมนตรีถึงทำเนียบเพื่อมาปลุกกระแสนิยมไทยผ่านเพลงนิยมไทยของรัฐบาล ซึ่ง นิตยสารมติชน (2561:10) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์นั้นไว้ดังนี้ “เมื่อละครที่วิบุณยแสนนิเวศโด่งดัง รัฐบาลและ คสช.ก็ไม่ได้ลังเลที่จะเข้าร่วมกระแส เพื่อตอกย้ำว่า ความเป็นไทยแบบเดิม-เดิมเท่านั้นที่เหมาะสมกับประเทศ และหวังอย่างสูงว่า กระแสชาตินิยมที่ปลุกให้สูงเด่นนี้ จะนำไปสู่เสถียรภาพมั่นคงของรัฐบาลให้ประสบความสำเร็จในการบริหารประเทศ รวมไปถึงการเลือกตั้งที่กำลังจะมีขึ้น ทั้งใกล้และไกลจากนี้”

นอกจากการนำกระแสจากละครโทรทัศน์เรื่องดังมาปลุกเร้าการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย รัฐบาลพลเอกเปรม จันทรโอชา ยังนำเอากระแสความโด่งดังของนักร้องขวัญใจวัยรุ่น กลุ่มBNK48 มาส่งเสริมโครงการภาครัฐ ด้านหนึ่งเพื่อผลสำเร็จของโครงการวิศุศรอบครัว แต่อีกด้านหนึ่งถูกวิพากษ์ว่าเป็นการนำเอานักร้องมาสร้างคะแนนนิยมให้แก่รัฐบาล โดยเฉพาะเพื่อเข้าถึงกลุ่มเยาวชนที่มักสนใจเรื่องสื่อบันเทิงและเสียงเพลงเป็นพิเศษ โดย นิตยสารมติชน (2561:10) ได้วิพากษ์ประเด็นนี้ไว้ดังนี้ “ถือเป็นครั้งที่สองที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ถูกมองว่าใช้กลยุทธ์สร้างคะแนนนิยมหาเสียงกลุ่มวัยรุ่นก่อนการเลือกตั้ง ด้วยการให้ละครและเพลงมาเป็นเครื่องมือ สร้างความสนใจในกิจกรรมของรัฐบาล โดยครั้งแรกอิงกระแสความโด่งดังของละครบุพเพสันนิวาส โดยนำเอาคณะนักแสดงมาร่วมเปิดตัวเพลงนิยมไทยของรัฐบาล และครั้งที่สอง วันที่ 24 เมษายน 2561 ได้เชิญกลุ่มนักร้องชื่อดัง BNK48 เพื่อโปรโมตวิศุศรอบครัว”

2.3) รัฐกับการแทรกแซงสื่อ

รัฐบาลในเกือบทุกประเทศ มักพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน แต่ในบางกรณีสื่อมวลชนอาจใช้เสรีภาพในการวิพากษ์ระบบการเมืองหรือสังคมอย่างรุนแรง ซึ่งหากรัฐบาลพบว่าการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวจะไปกระทบความมั่นคงของชาติ หรือสร้างความเสื่อมเสียแก่ประเทศตน รัฐอาจใช้การควบคุมอย่างเข้มงวด หรือ บางครั้งใช้มาตรการคุกคามสื่ออย่างหนักหน่วง

ประเทศอิหร่าน คือชาติอาหรับที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์อย่างยิ่ง ผลงานภาพยนตร์จากอิหร่านจำนวนมากชนะเลิศรางวัลจากเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติอยู่บ่อยครั้ง ผู้กำกับภาพยนตร์จากประเทศนั้นว่ามีฝีมือไม่ด้อยกว่าชาติใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับการผลิตภาพยนตร์แนวสังคมนิยมใหม่ (Neo-Realist) และภาพยนตร์สะท้อนสังคม อย่างไรก็ดี ด้วยประเทศอิหร่านเป็นประเทศที่มีความเคร่งครัดต่อการรักษาประเพณีและศาสนาอย่างยิ่ง ทำให้การควบคุมการผลิตภาพยนตร์เป็นไปอย่างเข้มงวด และรัฐมีการกดขี่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์มิให้วิพากษ์สังคมอิหร่านในเชิงลบอย่างเอาจริงเอาจัง ซึ่งเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ผลิตภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง จาฟาร์ ปานาฮี (Jafar Panahi) คือกรณีตัวอย่างสำคัญที่ยืนยันว่า ภาครัฐเมืองในบางประเทศมีการแทรกแซงสื่อมวลชนอย่างเข้มข้น

สำหรับกรณีที่เกิดขึ้นกับผู้กำกับภาพยนตร์ชาวอิหร่าน จาฟาร์ ปานาฮี เขาถูกรัฐบาลสั่งห้ามผลิตภาพยนตร์ในประเทศ ด้วยรัฐบาลพิจารณาว่า ผู้กำกับท่านนี้มักเปิดเผยด้านลบของสังคมอิหร่านให้ชาวโลกได้เห็น และผู้กำกับมีทัศนคติไม่เชื่อต่อรัฐบาลในการบริหารบ้านเมือง ซึ่งกิติภักดิ์ แสนดี ((2558):91) กล่าวถึงกรณีไว้ว่า “รัฐบาลอิหร่านและสมาคมภาพยนตร์ลงมติห้ามเขาทำหนัง เพราะเนื้อหาหนังของเขา

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

มีแนวโน้มเสียชื่อเสียงลือเลื่อง” อย่างไรก็ตาม ผู้กำกับภาพยนตร์ท่านนี้ ได้ตอบสนองข้อห้ามของรัฐโดยการแอบลักลอบผลิตภาพยนตร์อยู่อย่างสม่ำเสมอ เช่น ผลิตภาพยนตร์เรื่อง *This is not a Film* (2011) และเรื่อง *Taxi* (2015) โดยการแอบถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศอิหร่าน และลักลอบนำออกไปฉายในเทศกาลภาพยนตร์นอกประเทศ โดยที่เรื่อง *Taxi* ไปได้รับรางวัล Golden Bear จากเทศกาลภาพยนตร์ที่เบอร์ลิน มาแล้วด้วย

กรณีการปิดกั้นสื่อภาพยนตร์ในอิหร่าน หากพิจารณาว่าเป็นการปิดกั้นที่กระทำโดยอำนาจรัฐภายในประเทศที่เป็นไปอย่างเข้มงวดแล้ว กรณีที่เกิดขึ้นกับภาพยนตร์เรื่อง *The Interview* (2014) ที่ถูกคุกคามโดยรัฐอื่นที่ไม่ใช่พันธมิตรกับประเทศตน นับว่ารุนแรงกว่าหลายเท่าตัว

ภาพยนตร์เรื่อง *The Interview* เป็นภาพยนตร์ชบชั้น มีเนื้อหาสาระที่เสียดสีประธานาธิบดี คิมจองอึน ผู้นำประเทศเกาหลีเหนือ ภาพยนตร์เรื่องนี้ผลิตโดย บริษัทโซนี่พิกเจอร์ส อันมีที่ตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา เมื่อคราวภาพยนตร์ถึงกำหนดออกฉาย บริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์ได้ถูกคุกคามอย่างหนัก นับตั้งแต่การถูกโจมตีเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทฯ การนำข้อมูลความลับของบริษัทมาเปิดเผยในโลกออนไลน์ การลักลอบนำต้นฉบับภาพยนตร์หลายเรื่องที่ยังไม่ออกฉายมาเผยแพร่ให้มีการดาวน์โหลดฟรี มีการข่มขู่จะก่อวินาศกรรมในโรงภาพยนตร์ที่ฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ ทำให้ท้ายที่สุดแล้วภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกเลื่อนฉายหลายครั้ง และถูกยกเลิกการฉายในบางโรงภาพยนตร์ไป ซึ่งการคุกคามดังกล่าวได้สร้างความเสียหายแก่บริษัทผู้สร้างภาพยนตร์อย่างโซนี่พิกเจอร์สอย่างมาก โดยผู้ที่คุกคามชื่อดังกล่าวใช้นามแฝงว่า *Guardians of the Peace* ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านระบบคอมพิวเตอร์ขั้นสูง โดยวงการสื่อมวลชนนานาชาติมีความเชื่อว่า ผู้ที่อยู่เบื้องหลังการคุกคามนี้คือรัฐบาลเกาหลีเหนือนั่นเอง

สิ่งที่เกิดขึ้นกับภาพยนตร์เรื่อง *The Interview* นี้ นับเป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างสื่อมวลชนกับภาคการเมืองระดับชาติอย่างแท้จริง เพราะขนาดที่ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาสมัยนั้น บารัค โอบามา (Barack Obama) ยังต้องออกมาแถลงการณ์สนับสนุนผู้ผลิตภาพยนตร์เรื่องนี้อย่างแข็งขัน โดยหนังสือ *ไบโอสโคป* (2558:16) รายงานสิ่งที่ บารัค โอบามา กล่าวไว้ดังนี้ “อย่าทำสิ่งใดก็ตามที่คุณถูกข่มขู่โดยการกระทำของอาชญากรเหล่านี้เป็นอันขาด ซึ่งก็หมายถึงการปกป้องเสรีภาพของตนเองนั่นเอง” อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์สุดท้ายของภาพยนตร์เรื่อง *The Interview* แม้ได้ถูกนำออกฉายตามปกติในสหรัฐอเมริกา แต่ไม่สามารถทำกำไรได้คุ้มทุนสร้าง เพราะถูกเลื่อนฉายหลายครั้ง และสามารถฉายในวงจำกัดอันเนื่องมาจากถูกอิทธิพลจากการเมืองนอกประเทศคุกคามอย่างรุนแรงนั่นเอง

2.4) สื่อภาพยนตร์กับการคัดค้านกฎหมาย

เมื่อต้นปี 2562 ทางกฤษฎีการัฐของสหรัฐอเมริกามีแนวทางจะออกกฎหมายห้ามการทำแท้งอันเข้มงวดและมีโทษรุนแรง ซึ่งประชาชนจำนวนหนึ่งไม่เห็นด้วย รวมถึงองค์กรสื่อมวลชน นักร้อง นักแสดง ก็คัดค้านกฎหมายฉบับนี้ด้วยเช่นกัน มีการออกแถลงการณ์และเคลื่อนไหวคัดค้านกฎหมายดังกล่าวอย่างกว้างขวาง การคัดค้านครั้งนี้เป็นที่สนใจของชาวอเมริกันมากเพราะผู้ที่เคลื่อนไหวเป็นคนมีชื่อเสียงในวงการบันเทิงและวงการสื่อมวลชน ไกร (2562:19) รายงานเหตุการณ์ที่สื่อภาพยนตร์เคลื่อนไหวต่อต้านกฎหมายในสหรัฐไว้ดังนี้ “บริษัทสร้างภาพยนตร์ 5 แห่ง และดารานักแสดงฮอลลีวูดกว่า 100 ราย ประกาศรวมพลบอยคอตว่าจะไม่ไปถ่ายหนังที่รัฐจอร์เจียอีกต่อไป จนกว่ารัฐจอร์เจียจะยกเลิกกฎหมายต่อต้านการทำแท้ง” สำหรับกฎหมายนี้ เป็นกฎหมายแห่งรัฐจอร์เจียที่จะมีการบังคับใช้ราวต้นปี 2563 สาระสำคัญของกฎหมายคือ ห้ามมีการทำแท้งถ้าหากสามารถจับจังหวะการเต้นของหัวใจของทารกในครรภ์ได้ ผู้ฝ่าฝืนจะมีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต ซึ่งกฎหมายนี้จัดว่าเข้มงวดมาก โดยบรรดาผู้มีชื่อเสียงหลายคนแสดงการคัดค้านเพราะ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

มองว่า ประชาชนทั่วไปอาจไม่รู้ตัวตนตั้งคร่ำครึ แม้ทารกจะเริ่มมีหัวใจเต้นเป็นจังหวะแล้วก็ตาม

2.5) การใช้เสียงเพลงเพื่อเรียกร้องทางการเมือง

ในหลายประเทศ การให้เสรีภาพทางความคิดเป็นสิ่งสำคัญและแพร่หลาย โดยเฉพาะในประเทศตะวันตก อย่างสหรัฐอเมริกา ศิลปินนักดนตรีสามารถร่วมสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายทางการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองได้อย่างอิสระ เช่น นักดนตรีหลายกลุ่มในสหรัฐอเมริกาออกอัลบั้มและจัดคอนเสิร์ตเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ เช่น ศิลปินแนวร็อกและพังค์เคยออกอัลบั้มเพลงและจัดคอนเสิร์ตเพื่อต่อต้านนโยบายของประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาบางท่านมาแล้วอย่างเปิดเผย โดยประธานาธิบดีที่ถูกต่อต้านคือ จอร์จ ดับเบิลยู. บุช (George W. Bush) และ โรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ดังที่ ญูจีนี (2547:48) ได้กล่าวไว้ว่า “อัลบั้ม Rock Against Bush ไม่ใช่ของใหม่ เพราะตอนต้นทศวรรษที่ 80 วงพังค์หลายวงในยุคนั้นรวมตัวกันจัดคอนเสิร์ต Rock Against Reagan มาแล้ว”

ในสหรัฐอเมริกา มีวงดนตรีวงหนึ่งที่มีชื่อเสียงเรื่องการวิพากษ์การเมืองและสังคม วงนี้ชื่อ Rage Against the Machine พวกเขาเป็นวงดนตรี ที่เขียนเพลงมีเนื้อหาวิพากษ์การเมืองอย่างสม่ำเสมอ วงดนตรีวงนี้เป็นผู้บุกเบิกแนว แรพเมทัล ในยุค ทศวรรษ 1990 บทเพลงของพวกเขาได้รับความนิยมมากเพราะมีการเผยแพร่ทั้งทางสถานีโทรทัศน์และรายการเพลงทางวิทยุ วงดนตรีวงนี้นอกจากการสร้างสรรค์แนวดนตรีขึ้นเยี่ยม พวกเขายังเป็นแกนนำประชาชนในการแสดงออกทางการเมืองหลายครั้ง เช่น การประท้วงครั้งหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ปี ค.ศ. 2000 โดยสถานที่ประท้วงคือบริเวณหน้าพรรค Democrats ซึ่งมีผู้ร่วมประท้วงราว 8,000 คน ในการประท้วงครั้งนี้ วงดนตรี Rage Against the Machine ได้เปิดการแสดงดนตรีขึ้นราว 40 นาที ท่ามกลางการชุมนุมของประชาชนและสื่อมวลชนมากมาย อนึ่งการประท้วงครั้งนี้ได้เกิดเหตุรุนแรงขึ้นด้วย ตำรวจจับกุมผู้ร่วมประท้วงไปราว 10 คน ไซคีดีลิก บี. (2543:11) กล่าวถึงการประท้วงครั้งนี้ว่า “เจตนาของ Rage Against the Machine สำหรับคอนเสิร์ตครั้งนี้ก็เพื่อต่อต้านระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สองพรรคใหญ่อย่าง Republicans และ Democrats เปลี่ยนกันบริหารประเทศ โดยที่ทั้งสองพรรคต่างก็มีองค์กรเอกชนใหญ่ยักษ์หนุนอยู่เบื้องหลัง ”

ขณะที่ สหรัฐอเมริกามีวง Rage Against the Machine ประเทศไทยก็มีวงที่ใช้ชื่อทำนองเดียวกันคือ Rage Against Dictatorship หรือ RAD เป็นวงที่ผลิตเพลง “ประเทศกูมี” ซึ่งวิพากษ์การเมืองไทยอย่างเผ็ดร้อน ผลงานของพวกเขาถูกเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก และมียอดวิวหลายสิบล้านครั้งวาร์ วิไล (2562:94) กล่าวถึงเนื้อหาของเพลงและบทบาทของวงนี้เอาไว้ว่า “เนื้อหาประเทศกูมีวิพากษ์สภาพการณ์ในประเทศอย่างตรงไปตรงมา มีมิวสิกวิดีโอที่ให้ผู้ฟังให้เห็นภาพของปัญหา ขณะที่สโลว์เพลงฮิปฮอปที่มีการแร็ปสะท้อนเสียงของคนรุ่นใหม่ออกมาอย่างมีพลัง ยอดเข้าชมถึงต้นเดือนมิถุนายน 2562 หลังจากปล่อยเพลงมา 7 เดือน อยู่ที่ 64 ล้านวิว และ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคมที่ผ่านมา ตัวแทนวงRADเดินทางไปรับรางวัล วาสลาฟ ฮาเวล ไพร์ซ โฟร์ ครีเอทีฟ ดิสเซนส์ (Vaclav Havel Prize for Creative Discent) ในงาน Oslo Freedom Forum ที่กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์”

สำหรับนักดนตรีส่วนใหญ่มักแสดงออกทางการเมืองด้วยการเขียนเพลงที่มีเนื้อหาวิพากษ์สังคมหรือนักการเมือง แต่มีนักร้องบางคนเลือกใช้สัญลักษณ์บางประการเพื่อแสดงออกทางการเมืองด้วย เช่น สก็อต วีแลนด์ (Scott Weiland) นักร้องนำแห่งวงร็อก Velvet Revolver ที่ได้ใช้หมวกนายทหารนาซีสวมเป็นเครื่องประดับการแต่งกายในหลายโอกาส เพื่อแสดงออกทัศนคติทางการเมืองของตน ครั้งหนึ่งเขาจะไปเปิดแสดงคอนเสิร์ตในประเทศเยอรมนี เขาได้รับการเตือนว่า อาจถูกจับกุม หากสวมหมวกนาซี เพราะเข้าข่ายผิดกฎหมายในประเทศเยอรมนี ซึ่ง ศิลปินอย่าง สก็อต วีแลนด์ ได้ออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการถึงการสวม

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

หมวกนาซี ซึ่งนักเขียนนาม แพะบ้า (2548:66) ได้เรียบเรียงแถลงการณ์ของ สก็อต วิลแลนด์ ไว้ดังนี้ “หมวก Nazi SS ที่ผมใส่ทำการแสดง มันเป็นสัญลักษณ์ของการสูญเสียประชาธิปไตย และการนำไปสู่ลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จ มันเป็นการตอบโต้ของเราต่อนโยบายของรัฐบาลสหรัฐ รวมถึงตำรวจอเมริกันที่พยายามสร้างรัฐตำรวจ หรือ Fascist Police State โดยบังคับให้อยู่ภายใต้การปกครองแบบสาธารณรัฐ”

สำหรับการแสดงออกทางการเมืองของบรรดานักแสดงที่มีชื่อเสียง บางครั้งเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างค่อนข้างเสรีในบางประเทศ แต่สำหรับบางประเทศศิลปินควรมีการคำนึงถึงข้อจำกัดในสังคมนั้นๆด้วย มิเช่นนั้นการแสดงออกของตนอาจกลายเป็นปัญหามานพลาย กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือ กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เห็นแตกต่างจากตัวศิลปินท่านนั้นๆก็เป็นได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนนานาชาติกับการเมือง

การเมืองและสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กันในแง่มุมที่หลากหลาย โดยความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้นมีทั้งรูปแบบที่สามารถสร้างสรรค์สังคมได้อย่างมีพลัง และรูปแบบที่มีข้อห้ามที่ควรระมัดระวัง อย่างไรก็ตามภาคการเมืองก็มักเข้ามาใกล้ชิดสื่อมวลชนด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา จอห์น สตรีท (John Street, 1997:48) ได้จัดแบ่งความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างนักการเมืองกับวัฒนธรรมประชานิยมไว้ 3 ระดับ ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านั้นส่วนมากมีสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางทั้งสิ้น ได้แก่ 1 นักการเมืองใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาช่วยหาเสียงทางการเมือง 2 นักการเมืองเป็นเจ้าของสื่อมวลชนหรือมีธุรกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประชานิยม 3 นักการเมืองใช้กลวิธีทางสื่อมวลชนหรือใช้ชนบของวัฒนธรรมประชานิยมมาเป็นต้นแบบในการแสดงบทบาททางการเมือง

3.1) การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาช่วยหาเสียงทางการเมือง

การหาเสียงทางการเมืองในหลายประเทศ นักการเมืองมักใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาช่วยกิจกรรมหาเสียงอยู่เสมอ โดยบ่อยครั้งบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นมักมีอุดมการณ์ร่วมกัน หรือพวกเขามีความชื่นชมในนักการเมืองท่านนั้นเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นในหลายประเทศ และเกิดขึ้นเป็นประจำจนเป็นเรื่องคุ้นตาสำหรับประชาชน ดังตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกาที่อดีตประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George Bush) เคยใช้ศิลปินนักร้องแนวลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงมากอย่างแรนดี้ ทราวิส (Randy Travis) มาเป็นแนวร่วมในการหาเสียงเพิ่มคะแนนนิยมให้กับตนเองมาแล้ว

3.2) การเป็นเจ้าของสื่อมวลชน

ปกตินักการเมืองต่างตระหนักดีว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการเข้าถึงประชาชนอย่างมาก ดังนั้นนักการเมืองจำนวนไม่น้อยจึงมักหาหนทางเป็นเจ้าของสื่อหรือถือหุ้นสื่อทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอยู่เสมอ ดังเช่นกรณีอดีตประธานาธิบดี ซิลวิโอ เบร์ลุสโคนี (Silvio Berlusconi) แห่งอิตาลีที่มีความเกี่ยวพันกับกิจการสื่อมวลชนขนาดใหญ่ในอิตาลีจำนวนมาก ซึ่งเป็นที่รับรู้กันทั่วไปอย่างกว้างขวาง และเขามักถูกโจมตีทางการเมืองด้วยประเด็นนี้อยู่เสมอ

3.3) การใช้กลวิธีทางสื่อมวลชนเป็นต้นแบบในการหาเสียงทางการเมือง

ปกตินักการเมืองย่อมมีที่ปรึกษาด้านสื่อหรือมีการวางกลยุทธ์ในการเข้าถึงมวลชน ซึ่งวิธีการที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายคือ การใช้กลวิธีทางสื่อมวลชนที่ได้รับการยอมรับมาเป็นต้นแบบในการหาเสียง เช่น นำเอารูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทพูดคุย (Talk Show) มาใช้เป็นต้นแบบในการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน เพราะนักการเมืองต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ให้ประชาชนให้เข้าถึงได้ง่ายและเป็นกันเอง บางครั้งนักการเมืองต้องสร้างภาพลักษณ์ติดดินเป็นมิตรกับคนทุกชนชั้น เช่นกรณีอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

โรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ที่ได้ใช้ความเชี่ยวชาญจากการเป็นนักแสดงฮอลลีวูดมาสร้างความได้เปรียบคู่แข่งทางการเมืองจนสามารถก้าวไปสู่บทบาทผู้นำประเทศได้สำเร็จ ดังที่ สแตน รี ลอย วิลสัน (Stan Re Loy Wilson, 1989:309) ได้กล่าวถึงความสามารถของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีไว้ดังนี้ “ระหว่างที่มีการประชันวิสัยทัศน์ทางโทรทัศน์ เรแกนสามารถนำเสนอตนเองได้อย่างผ่อนคลาย มีความเป็นกันเองธรรมดา ดูไม่ใช่คนการเมือง แม้ว่าอดีตประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ (Jimmy Carter) จะเตรียมตัวมาอย่างดีแล้ว แต่เรแกนก็สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณสมบัติและเต็มไปด้วยความมั่นใจ”

และเมื่อไม่นานมานี้ เหตุการณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ก็เกิดขึ้นกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีประเทศยูเครนด้วยเมื่อ นักแสดงตลก โวลอดิมีร์ เซเลนสกี (Volodymyr Zelensky) สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำประเทศได้ด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น เพราะอาศัยทักษะการเป็นนักแสดงและความมีชื่อเสียงจากละครโทรทัศน์มาช่วยจนสามารถเอาชนะคู่แข่งที่เป็นอดีตประธานาธิบดีได้อย่างขาดลอย ซึ่งหนังสือพิมพ์ข่าวสด (2562:7) รายงานเรื่องนี้ไว้ว่า “ปีซีซี รายงานเมื่อ 29 เมษายน 2019 ว่า นายโวลอดิมีร์ เซเลนสกี ตาชาตลกชื่อดังขึ้นแท่นเป็นผู้นำที่ประธานาธิบดียูเครน หลังจากชนะการเลือกตั้ง” ส่วนนิตยสารมติชน(2562:112) ได้กล่าวถึงประวัติการเป็นนักแสดงของเขาไว้ดังนี้ “เซเลนสกี เริ่มแสดงภาพยนตร์ในปี 2008 มากมายหลายเรื่อง โดยเฉพาะบทบาทในซีรีส์ล่าสุดที่มีชื่อว่า “Servant of The People” ออกฉายเมื่อปี 2015 ในฐานะครูประวัติศาสตร์ที่โด่งดังจากคลิป์วิดีโอการทุจริตของรัฐบาล จนได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีในที่สุด”

4. บทสรุป

สื่อมวลชนเป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญมากต่อสังคมและประชาชน การดำรงไว้ด้วยความเป็นกลางทางการเมืองจะทำให้สื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการที่สื่อมวลชนสามารถรักษาระยะห่างจากภาคการเมืองไว้ในระดับที่ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน คุณูปการก็จะตกแก่ประชาชนในภาพรวม ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนจะสามารถนำเสนอข่าวสารข้อมูลได้อย่างเป็นกลาง สามารถตรวจสอบ และวิพากษ์นักการเมืองได้อย่างมีอิสระตามลักษณะงานของตน โดยไม่มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม แม้สื่อมวลชนจะต้องระวังเรื่องความใกล้ชิดกับภาคการเมืองแต่สื่อมวลชนก็ยังมีความจำเป็นในอันที่จะช่วยสนับสนุนภาคการเมืองด้วย เพราะสื่อมวลชนสามารถช่วยขับเคลื่อนนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ เช่นการรณรงค์ในโครงการต่างๆ หรือการถ่ายทอดสารอันจำเป็นต่อการรับรู้ของประชาชน ดังนั้นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับการเมืองในชาติต่างๆควรดำเนินไปในทิศทางที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่สังคมของตน

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

บรรณานุกรม

- กิติภัต แสนดี (2558) "Seiz The Motion" **ไบโอสโคป**. (164) กันยายน. หน้า91 [Kitipat Sandee. (2015) "Seiz The Motion" **Bioscope**. (164) September. p91]
- "จินดามณี 4.0" (2561) **นิตยสารมติชน**. 38, (1963) 30 มีนาคม-5 เมษายน. หน้า10 ["Jindamanee 4.0" **Matichon Magazine**. 38, (1963) March 30-April 5. p10]
- ไซคีดีลิก บี. (2543) "Music Scene" **สตาร์พิกซ์ มิวสิค เอ디션**. 1, (8) สิงหาคม. หน้า 11 [Pshychedelic Bee (2000) "Music Scene" **Starpics Music Edition**. 1, (8) August. p11]
- ณฐินี (2547) "Social Distortion" **สตาร์พิกซ์ มิวสิค เอ디션**. 4, (47) กรกฎาคม. หน้า 48 [Nathinee (2004) "Social Distortion" **Starpics Music Edition**. 4, (47) July. p48]
- "ปมหุ่นสื่อ" (2562) **นสพ. มติชน**. 42, (15080) 25 มิถุนายน. หน้า10 ["Media's Knots" **Matichon Newspaper** . 42, (15080) June 25. p10]
- "ผู้นำใหม่ยูเครน" (2562) **นสพ.ข่าวสด**. 29, (10381) 1 พฤษภาคม. หน้า 7 ["Ukraine's New Leader" (2019) **Khaosod Newspaper**. 29, (10381) May 1. p7]
- แพะบ้า. (2548) "Don't Mention to Hitler" **สตาร์พิกซ์ มิวสิค เอ디션**. 5, (60) สิงหาคม. หน้า 66 [Paba. (2005) "Don't Mention to Hitler" **Starpics Music Edition**. 5, (60) August. p66]
- ไรกร (2562) "ดาราดีกว่า 100 รวมพลังต่อต้านกฎหมายห้ามทำแท้ง" **นสพ. มติชน**. 42, (15048) 24 พฤษภาคม. หน้า 19 [Raikorn (2019) " 100 Superstars Protest against Abortion Law" **Matichon Newspaper**. 42, (15048) May 24. p19]
- วารี วิไล (2562) "ดนตรี" **นิตยสารมติชน**. 39, (2025) 7-13 มิถุนายน . หน้า94 [Waree Wirai. (2019) "Music" **Matichon Magazine**. 39, (2025) June7-13. p94]
- "โวลอดิมีร์ เซเลนสกี จากนักแสดงตลกสู่ผู้นำประเทศ" (2562) **นิตยสารมติชน**. 39, (2019) 26 เมษายน-2 พฤษภาคม. หน้า 112 [" Volodymyr Zelensky : From Comedian to the Nation's Leader" (2019) **Matichon Magazine**. 39, (2019) April 26-May 2. p112]
- "ไวด์, ไวลด์, เวิลด์" (2558) **ไบโอสโคป**. (156) มกราคม. หน้า16 ["Wide, Wild, World" (2015) **Bioscope**. (156) January. p16]
- "อนาคตใหม่?" (2561) **นิตยสารมติชน**. 38, (1967) 27 เมษายน-3 พฤษภาคม. หน้า 10 ["Future Forward?" (2018) **Matichon Magazine**. 38, (2025) April 27-May 3. p10]
- Danziger, James N. (2013) **Understanding the Political World**. Boston : Pearson. p93
- Magstadt, Thomas M. (2009) **Understanding Politics**. Belmont :Wadsworth. p338
- "MP Freeze order irks FFP boss" (2019) **Bangkok Post**. LXXII, (143) May 24. p1
- Tansey, Stephen D. (2004) **Politics : The Basic**. London : Routledge. p3
- Street, John (1997) **Politics & Popular Culture**. Philadelphia : Temple University Press. p13